

SKOLPORTENS NUMRERADE ARTIKELSERIE FÖR UTVECKLINGSARBETE I SKOLAN

ELEVERS DELAKTIGHET I SITT EGET LÄRANDE

ATT GENOM SAMTAL OCH STRUKTURER SKAPA FÖRSTÅELSE
FÖR MÅL I LÄROPLAN OCH KURSPLANER

FÖRFATTARE: CATHARINA SAHLÉN

ARTIKEL NUMMER 11/2008

Denna artikel har i november 2008 accepterats för publicering i Skolportens numrerade artikelserie för utvecklingsarbete i skolan av Nacka kommuns och Skolportens gemensamma läsgrupp med Björn Söderqvist, fil. dr. samt rektor, Nacka kommun som gruppens ordförande.

Redaktör: Therése Mabon, Skolporten AB.

Fri kopieringsrätt i ickekommersiellt syfte för kompetensutvecklings- eller undervisningssyfte i skolan och förskolan under förutsättning att författarens namn, artikelns titel och källa: Skolportens artikelserie anges. I övrigt gäller Copyright för författaren och Skolporten AB gemensamt.

Denna artikel finns som pdf här:

<http://www.skolporten.com/art.aspx?id=31igY>

Aktuell metodbok med författaranvisningar: http://www.skolporten.com/pdf/Skpns_artikelserie_metodbok.pdf

Vill du också skriva en utvecklingsartikel?

Maila till info@skolporten.com

ABSTRACT

Syftet är att beskriva hur samtal, social samvaro, stimuli och struktur bidrog till en medvetenhet hos eleverna om vilka kunskaper de skulle utveckla från läroplan och kursplaner. Detta resulterade i att eleverna till stor del bidrog med mål till sina egna utvecklingsplaner från år 4-6.

Catharina Sahlén arbetar som lärare vid Älta skola, Nacka kommun, och undervisar från årskurs 1-6. Hon kvalitetscertifierar även skolor utifrån Qualis-modellen. Catharina hyser även ett stort intresse för skolutvecklingsfrågor och elevers delaktighet.

E-post: catharina.sahlen@nacka.se

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. Inledning	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställning.....	7
2. Metod	7
3. Huvuddel	7
3.1 Förberedelse inför skolstart.....	8
3.2 Fysisk grundstruktur i klassrummet.....	8
3.3 Social samvaro	8
3.4 Samtal med elever vid skolstart.....	9
3.5 Föräldrar och delaktighet	9
3.6 Skolans styrdokument	9
3.7 Kursplaner och mål.....	9
3.8 Individuell utvecklingsplan	10
4. Resultat	10
4.1 Den sociala samvaron.....	10
4.2 Föräldrars delaktighet	11
4.3 Elevers delaktighet	11
4.4 Kvalitetsverktyg och utvecklingsplan	11
4.5 Sammanfattning av resultat.....	11
5. Bilagor	12
Lotusdiagram, bladet bilaga 1	12
Hela lotusdiagrammet bilaga 2	13
Måldokument bilaga 3.....	14
PDSA-hjulet i undervisning, bilaga 4.....	15
Utvecklingsplan bilaga 5	16
6. Referenser	17

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund

Jag har sedan 1999 arbetat på Älta skola i Nacka kommun. Skolan hade då elever från förskoleklass till år 6, men idag inbegriper skolan även förskola. Under mitt första år på skolan bestämde jag mig snabbt för att sätta mig in det pågående kvalitetsarbete som pågick. Skolan arbetade enligt TQM:s (Total Quality Management) koncept för kvalitetsutveckling.

Definition :TQM is composed of three paradigms:

Total: Involving the entire organization, supply chain, and/or product life cycle

Quality: With its usual definitions, with all its complexities

Management: The system of managing with steps like Plan, Organize, Control, Lead, Staff, provisioning and organizing (Wikipedia, 2008)

Detta kvalitetsarbete ledde till att Älta skola i mars 2001 tog hem kvalitetspris, Svensk skola. I december 2001 erhöll Älta skola SIQs "Utmärkelsen Svensk Kvalitet". SIQ – Institutet för Kvalitetsutveckling är en stiftelse med uppgift att stimulera och bidra till en positiv utveckling i alla delar av det svenska samhället.

SIQs koncept innebar att skolans alla verksamheter genomlystes på alla nivåer, för att synliggöra förbättringsområden. All personal hade diskussioner om hur förbättringar och genomförandet av dessa skulle ske. Personalen deltog inom något förbättringsområde och arbetade med att genomföra gemensamt fattade beslut. Utvärderingar gjordes efter genomförandet och resultatet analyserades. Till hjälp i detta omfattande kvalitetsutvecklingsarbete använde skolan sig av flera kvalitetsverktyg för att systematisera och synliggöra förbättringsområden. Några av dessa kvalitetsverktyg kommer närmare att beskrivas i artikeln.

Under denna period väcktes många tankar hos mig runt elevers medvetenhet, delaktighet och inflytande över sitt eget lärande. Detta resulterade i att jag funderade mycket över hur ett praktiskt kvalitetsarbete i klassrummet skulle struktureras.

Jag har under min period på skolan följt en klass under sex år och i klassrumsarbetet lagt stor vikt vid att skapa medvetenhet hos eleverna om vad som förväntas av dem utifrån kursplanerna. Jag arbetade mycket fokuserat runt elevernas förståelse för målen i kursplanerna. Syftet var att eleverna skulle känna till målen i kursplanerna och att eleverna i år 4-6, själva skulle kunna skriva sina egna utvecklingsplaner med mig som stöd och samtalspartner.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna artikel är beskriva hur samtal, social samvaro, stimuli och struktur skapade förutsättningar för elevernas delaktighet i sitt eget lärande.

Innan jag startade denna process i klassrummet ställde jag mig följande frågor:

Hur tydliggör jag mål och kriterier i kursplanerna så att eleverna till stor del kan hantera sina egna utvecklingsplaner?

Vilka faktorer skapar förutsättningar för att eleverna ska bli delaktiga i lärandeprocessen?

2. METOD

Denna artikel innehåller dels förberedelsearbetet inför skolstart och presenterar hur samtalet som metod bidrog till att eleverna blev medvetna om målen i kursplaner och delaktiga i innehållet av sin egen utvecklingsplan. Samtalen med eleverna som kommunikationsmetod löpte som en röd tråd genom hela processen. Kvalitetsverktyg och färger användes för att skapa synliga strukturer för eleverna. Med kvalitetsverktyg avses här lotusdiagram (bilaga 2) och Deming´s cirkel (bilaga 4). Litteratur som har använts bedömer jag har varit relevant för projektet.

3. HUVUDDDEL

3.1 Förberedelse inför skolstart

Inför skolstart valde jag att återigen läsa igenom Lpo 94 och annan litteratur som kommenterade denna. Vad som förväntades av mig som lärare framgår tydligt under Mål och Riktlinjer i Lpo 94, men fanns det något speciellt som jag fastnade för?

I läroplanskommitténs betänkande "Hur kan man skapa meningsfulla miljöer för lärande för eleverna så att de både kan tillgodogöra sig kollektiva begrepp samt strukturera sin förståelse på ett sätt så att den blir meningsfull gentemot andra frågor?" (Skolverket s.21), satte igång en tankeprocess hos mig. Hur transformerade jag om dessa läroplansord till elevernas och min skolvardag?

Min vision inför detta arbete var att skapa just denna miljö. Jag skulle möta ett antal elever med olika bakgrund, mognad, motivation och intressen. Skulle det vara möjligt att få eleverna att bli så medvetna och intresserade om vad de själva behövde lära sig så att de till stor del kunde hantera kursplaner och bidra till sina egna utvecklingsplaner?

Att skapa goda förutsättningar för detta var en utmaning och väckte en nyfikenhet hos mig själv runt

hur mitt upplägg skulle utformas. Innan jag skulle starta upp min klass funderade jag över, vad hade jag för kunskaper som jag kunde utveckla mer. Jag har alltid haft en viss förkärlek för färg, form och mönster. Kunde jag ha användning av detta i min skoldag? Andra frågor jag sökte svar på var, vilken information och kunskap fanns redan om eleven att tillgå innan skolstart? Var befanns sig eleven i sin utveckling och vilka svårigheter hade de?

En metod för lärandet som redan var väl utvecklad på skolan var portfoliomethodiken, portfolio är en metod för att öka elevernas ansvarstagande. Eleverna ser sitt lärande utvecklas och de lär sig analysera och utvärdera. Tillsammans med eleven dokumenterar läraren elevens kunskapsutveckling och eleverna ges möjlighet att reflektera över sina framsteg under skolåren. Eleverna dokumenterar sina målbevis på att de har uppfyllt ett delmål i en portfölj tillsammans med utvärdering av eleven själv och läraren. Bevisen kan bestå av tester, bilder, fotografier, ljudupptagningar etcetera.

I de flesta fall hade varje elev med sig en portfolio från tidigare år. Portfolion gav mig en chans att skapa mig en bild av eleven i förväg. Inför år 1 skedde även överlämningskonferenser från förskoleverksamheten som var till stor hjälp i förberedelsearbetet.

3.2 Fysik grundstruktur i klassrummet

I läroplanen står det att "Skolan skall sträva efter att varje elev utvecklar nyfikenhet och lust att lära" (Lpo 94, s.9) Jag använde mig här av färger för att skapa frågor hos barnen och väcka deras nyfikenhet runt klassrummets interiör.

Inför skolstart kodades skåp och hyllor i klassrummet med olika färger. Varje färg stod för ett ämne och materialet i skåp och hyllor var kopplat till detta ämne. För att tydliggöra ämnets karaktär satte jag upp bilder som kunde härröras till ämnet. I hyllorna för svenska kunde eleverna t.ex. se bilder på barn som skrev bokstäver eller läste en saga.

På en utvald och väl synlig plats ställde jag "Pärmen", klädd i guldpaper och med ett rött sidenband runt. På en annan plats i klassrummet lite gömd, men ändå synlig, hade jag ställt ett annat paket "Nallen", likadant inslaget men med en annan form. Nu handlade det om att fånga ögonblicket när nyfikenheten tar över och frågorna kommer. Vad innehöll paketet? Varför stod de där? Hur hade de kommit dit?

Det skulle bli elevernas första kontakt med Älta skolas lokala kursplanepärm och nallen med det röda hjärtat. Nallen symboliserade den sociala samvaron vi skulle arbeta med i klassen.

3.3 Social samvaro

I skolans uppgift ingår det "att förmedla och hos eleverna förankra de värden som vårt samhällsliv vilar på. Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan skall gestalta och förmedla" (Lpo 94, s.5).

Under min tid tillsammans med eleverna hade vi alltid en stående fråga till varandra varje morgon "Hur mår du idag?". Här vill jag förtydliga att frågan besvarade jag alltid när den ställdes till mig, det kravet hade jag inte på eleverna. Att här vara ärlig och svara t.ex. "idag har det varit stressigt på morgonen" och förklara varför, gav eleverna en öppning att berätta hur de mätte själva. I samband med att jag förklarade orsaken, vilket kunde vara att bussen var försenad, bad jag dem "det vore väldigt bra om ni visar mig den hänsynen och låter mig vara ifred några minuter så jag har möjlighet att stressa ner". Denna fråga och mina och elevernas svar ledde till att vi gemensamt kunde diskutera vad vi kunde tänka på idag, för att uppmuntra och hjälpa varandra. Det skulle vara tillåtet att vara sig själv.

Förmågan att kunna hantera konflikter är viktig. Vi arbetade mycket med konflikthantering den första tiden i skolan. Hade det hänt något under dagen som eleven eller eleverna ville prata om signalerade de det för mig genom att hämta "Nallen". Vi samtalade och skapade rollspel om situationer som hade uppstått eller kunde uppstå och hur eleverna kunde lösa dem. Eleverna fick själva arbeta fram regler som skulle gälla i klassrummet för att samvaron skulle bli så bra som möjligt. När eleverna hade börjat komma upp i de högre åldrarna handlade samtalen bl.a. om ställnings-taganden, integritet, friheten att ha en egen åsikt.

3.4 Samtal med elever vid skolstart

"Eleven skall mötas med respekt för sin person och sitt arbete" (Lpo 94, s.8). Elever som kommer till skolan idag bär med sig olika erfarenheter och kunskaper. En del elever kan redan läsa vid skolstart, andra inte. Jag valde här att använda bilden som kommunikationsmedel för att alla elever skulle ges samma förutsättningar att bidra med något vi kunde samtala runt.

Alla var väl förtrogna med att rita eftersom det var en kunskap det hade med sig från förskolan.

I bilden kunde jag se saker för egen del. Exempelvis elevens medvetenhet om sin egen kropp när de ritade självporträtt eller vad eleverna tyckte om för lekar när de ritade "Den bästa leken jag vet" eller "Det här är min familj". Möjligheten gavs nu att föra ett samtal med eleven runt sin egen bild. Vi diskuterade vad bilden uttryckte och vilka färger som eleven hade använt.

Bilden användes som ett första steg för att få eleven att berätta för de övriga i gruppen hur han eller hon hade tänkt runt sitt eget alster. Vi jobbade mycket med vad eller vilka känslor bilden ville förmedla till oss andra. Nästa steg i denna process var hur vi som mottagare, uppfattade bilden. Vilka tankar och känslor väckte bilden hos eleven eller eleverna och varför använde vi olika färger eller lika färger för att uttrycka samma sak, exempelvis lycka, trötthet, glädje eller sorg. Elevernas inre erfarenheter de hade med sig till skolan blev här tydligare för mig genom samtalet.

Parallellt med detta samtalade vi mycket om hur vi använder kroppen när vi vill uttrycka saker, vilka sig-

aler vi kan sända till varandra i ett samtal eller bara genom att vara lyssnare till en redovisning. Naturligtvis framförde jag mina egna åsikter här och var tydlig med vilka förväntningar jag ställde på eleverna i fråga om att visa respekt för varandra.

3.5 Föräldrar och delaktighet

I inledningen av år 1 hade jag stor användning av elevernas bilder. Jag kallade alla föräldrar till ett personligt samtal utan deras barn, för att tillsammans med dem diskutera vad barnet hade ritat. Många intressanta reflektioner gjordes tillsammans med elevernas föräldrar och gav mig en vidare syn på eleven och familjen. Vi samtalade även om hur föräldrarna själva uppfattade var deras barn befann sig utvecklingsmässigt socialt och kunskapsmässigt. Jag hade här bildat mig egen uppfattning om de flesta elever. Samtalet med föräldrarna gav mig svar på om vi hade en samsyn angående eleven. Vi diskuterade även vilka förväntningar som förälder och lärare vi hade gentemot varandra.

I läroplanen står det följande "Skolan skall klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har" (Lpo 94, s.6).

Föräldramötet är ett viktigt forum för diskussioner och frågor runt skolans arbete. Att tillsammans diskutera hur målen ser ut och skapa delaktighet är viktigt. Vi som arbetar i den svenska skolan rör oss med begrepp som känns självklara för oss, men är inte alltid tydliga för föräldrarna.

Frågor som jag anser är viktiga att diskutera vid första föräldramötet är; Vilka dokument styr skolans verksamhet? Vilka krav ställer skolan på eleven och vårdnadshavare? Vilka rättigheter och skyldigheter har eleven och föräldrar? Vad innebär det att eleven arbetar med mål? Vad är en individuell utvecklingsplan? Hur kan föräldrarna själva bidra och känna sig delaktiga i elevens skolvardag? Mitt mål var här att skapa ett öppet diskussionsklimat, tydliggöra begrepp och få föräldrarna att ställa frågor runt sitt barns skolvardag.

Vid varje föräldramöte under de kommande åren hade jag några stående punkter

- genomgång av de mål som var aktuella för eleverna.
- hur kan jag som förälder bidra och vara delaktig?

Många beslut, tips och idéer gavs till varandra, för att omnämna några exempel:

- ta del av elevernas planeringsbok/lotusdiagram och portfolio
- besöka sitt barn under skoltid
- studiebesök på föräldrarnas arbete
- anordna föräldrafika och andra aktiviteter

3.6 Skolans styrdokument

"Grundläggande bestämmelser om grundskolan

återfinns i skollagen (1985:1100) och grundskoleförordningen (1994:1194). Genom läroplanen anger regering och riksdag de grundläggande värden som skall präglade skolans verksamhet och de mål och riktlinjer som skall gälla för den. Vid sidan av dessa föreskrifter för skolans verksamhet finns kursplaner. Dessa är bindande föreskrifter som uttrycker de krav staten ställer på utbildningen i olika ämnen" (Skolverket 2000, s. 5).

I läroplanen anges mål och riktlinjer inom olika områden. Kursplanerna anger de krav som ställs i olika ämnen. När eleven kommer till skolan har de med sig erfarenheter och kunskaper. I skolans uppdrag ingår bland annat att överföra ämneskunskaper till eleven och att få elevens tidigare erfarenheter och kunskaper att samspela med läroplanens och kursplanernas mål.

3.7 Kursplan och mål

På Älta skola utvärderar vi kontinuerligt verksamheten mot uppsatta mål med hjälp av Demings cirkel: Plan-Do-Study-Act. Demings cirkel är ett kvalitetsverktyg som visar en arbetsprocess faser, hjulet är indelat i fyra delar (Skarin, 1998).

I undervisningen på Älta skola står detta kvalitetsverktyg för följande (bilaga 4, sid 15):

P = plan	planera och sätta kortsiktiga delmål och långsiktiga mål
D = do	eleven arbetar med delmålen i sin utvecklingsplanen
S = study	utvärdering av satta mål
A = act	sätter nya mål

Strukturen såg ut på följande sätt i klassrummet
P = lotusdiagram och planeringsboken – samtal med eleven om vilka mål som skulle tränas.

- skrivs in i planeringsbok eller lotusdiagram (se bilaga 2).
- planering av hur eleven skall visa att målet är uppfyllt.

Do = ge eleven strategier för att veta hur eleven kan arbeta med målen, arbetet är igång.

- arbetssätt och arbetsmaterial diskuterades med eleven

Study = utvärdering av elevens mål, arbetssätt och material. Frågor eleven skulle besvara:

- hur har det gått med målet eller målen?
- vad har jag lärt mig? Hur har jag lärt mig?
- har jag försökt göra mitt bästa?
- behöver jag hjälp?

Elevens skriftliga utvärdering med mina kommentarer togs hem till föräldrar på fredagen och togs tillbaka till skolan påföljande måndag.

Act = eleven sätter nya mål eller byter strategi för

att uppnå målet. Målbevis dokumenteras i portfolio.

Elev och jag återkopplade mina kommentarer via samtal, eleven planerade åter igen.

Mellanmål och hockeymål, var mål som eleverna kände till sen tidigare, men vad hade mål för betydelse i klassrummet? Målen skulle vara enkla och utvärderingsbara för eleverna. Det första vi gjorde var att diskutera innebörden och ge ordet en praktisk betydelse. Vi satte upp gemensamma mål för hela klassen t.ex. "När vi är ute på rast och fröken plingar med klockan är det dags att gå till klassrummet". Utvärdering av målet skedde muntligt och vi reflekterade och lyssnade på varandras åsikter. När vi var överens om att målet hade uppnåtts, sattes ett nytt mål. När mål och utvärdering var bekanta begrepp fortsatte jag med undervisningsmålen.

I anslutning till de färgkodade skåpen och hyllorna satt de färgkodade undervisningsmål som eleverna skulle arbeta med. Jag presenterade för eleverna vad som fanns i hyllor och skåp och hur vi kunde arbeta med materialet. I början arbetade eleverna med materialet i helklass eller gruppvis. Avsikten var att eleverna med hjälp av varandra skulle upptäcka att materialet med tillhörande arbetsuppgifter var kopplat till undervisningsmålen.

På skolan hade vi gemensamt utarbetat checklistor med utvärderingsbara delmål. Checklistorna innehöll delmål i progression som svarade upp mot målen i Älta skolas lokala kursplan. Vi gick igenom dessa gemensamt i klassen och diskuterade begrepp och jag gav eleverna tips om hur eleverna kunde arbeta med målen. Checklistorna fanns alltid tillgängliga i elevernas portfolio.

Under de första åren använde jag mig av ett "blad" från lotusdiagrammet för att strukturera målen för eleverna (se bilaga 1, s.12). Vi startade alltid veckan med att samtala i helklass vilka sociala- och ämnesmål eleverna behövde arbeta med och hur. Vi planerade när i veckan vi kunde arbeta med de individuella målen och utvärderade målen på fredagen.

Jag lade ner mycket samtalstid på att få eleverna att förstå strukturen i "bladet". För de elever som inte kunde läsa eller skriva in sina egna mål för egen hand, använde jag mig av bilder som de kunde koppla till de färgkodade hyllorna eller skåpen. Under andra året började eleverna själva planera sina individuella mål på ett helt lotusdiagram (se bilaga 2, s. 13) eller i en egen planeringsbok. För att det skulle bli tydligt vilka ämnen målen hörde till satte de dit en ämnesfärgprick tillsammans med sina mål. Jag gick alltid genom planeringsboken som också innehöll utvärdering eller lotusdiagrammet på fredagen och kommenterade. Eleven tog med sig utvärderingen, med lotusdiagrammet följde en utvärderingsbok, hem och föräldrarna kunde här kommentera och bli delaktiga i sitt barns lärande. Påföljande måndag återkopplade jag genom samtal med eleven mina kommentarer och förtydligade för eleven om något var oklart.

Under det andra året införde jag arbetsgrupper inför kommande teman. Eleverna förstod då att jag

använde mig av "Pärmen" och checklistorna när ett tema planerades. De hade sett mig ett antal gånger arbeta med dessa och skriva mål. Inför varje tema deltog en grupp elever i klassen och var med när jag planerade. Vi diskuterade begrepp och vilka mål som vi skulle arbeta med. I början kom eleverna med egna idéer och tips om hur vi kunde arbeta med temat. Så småningom gav de även förslag på mål som de skulle träna på under temat. Måldokumentet fanns i elevernas portfolio och skickades även hem till föräldrar (se bilaga 3, s. 14).

3.8 Individuell utvecklingsplan

Till hjälp att lotsa eleverna till en medvetenhet om vad en individuell utvecklingsplan innehöll använde jag mig av elevernas lotusdiagram/utvärderingsbok eller planeringsbok i första hand.

Inför varje utvecklingssamtal samtalade jag enskilt med varje elev. Innan utvecklingssamtalet tittade jag och eleven åter igenom lotusdiagram/utvärderingsbok eller planeringsbok, målbevis i portfolion och checklistan med delmål. Vi diskuterade vilka mål som stod på tur och hur eleven kunde arbeta dem.

Under de första åren gjorde jag löpande anteckningar under förberedelsesamtalet med eleven och skrev förslag på en utvecklingsplan därefter. När eleven blev förtrogen med förberedelsearbetet inför utvecklingssamtalet och var tillräckligt skrivkundig fick eleven själv träna på att skriva förslag på vad utvecklingsplanen skulle innehålla och hur eleven skulle arbeta med målen. Eleven började med att skriva stödord, för att sedan skriva hela meningar.

Förslaget till utvecklingsplan presenterades för föräldrar under utvecklingssamtalet. Eleven fick här själv berätta för sina föräldrar om vad vi hade diskuterat under förberedelsesamtalet och jag kompletterade om något inte var tydligt nog. När utvecklingssamtalet var klart och alla parter hade kommit överens om innehållet kompletterade jag utvecklingsplanen om så behövdes och skickade hem den till föräldrar för påskrift. Utvecklingsplanen sattes in i portfolion som fanns vid elevens bänk (bilaga 5, s. 16). I slutet av varje termin fick eleven med sig hem en information med kommentarer om hur det hade gått för eleven sedan utvecklingssamtalet.

4. RESULTAT OCH DISKUSSION

Under rubriken "Huvuddel" har jag beskrivit valda delar av utvecklingsarbetet med mina elever, framför allt de första åren som lade grunden till att eleverna blev delaktiga i sitt eget lärande och blev så småningom medvetna om målen i kursplanerna.

4.1 Den sociala samvaron

Att bygga en social samvaro mellan elever anser jag är en grundpelare för att få eleverna delaktiga, visa förståelse och respekt för varandra. Tillsammans skapade vi ett öppet samtalsklimat som ledde till detta. Våra dagliga morgonsamtal om "Hur mår du idag?" var vik-

tiga för eleverna. Samtalen gjorde att eleverna lättare kunde förstå varandras dagskondition, visa hänsyn om så behövdes, uppmuntra varandra eller dela glädje med varandra. Att direkt lösa konflikter resulterade i att eleverna reflekterade mer och mer över hur viktigt det var att ta ett eget ansvar över sitt beteende och bemöta sin omgivning med respekt. Att uppmuntra och hjälpa varandra blev viktigt. Under åren som gick var alltid "Nallen" centralt placerad i klassrummet och symboliserade detta.

4.2 Föräldrars delaktighet

Samtalen med föräldrar och den veckovisa utvärderingen gjorde att föräldrarna blev delaktiga i sitt barns skoldag. Ibland frågade jag dem vid föräldramöten om de tyckte att jag blev övertydlig i mina förklaringar av begrepp och metoder, men svaret jag fick var: "Det har förändrats mycket sedan vi gick i skolan, så det är bra att du är tydlig och att vi kan ställa frågor".

4.3 Elevernas delaktighet

Mitt upplägg med färger bidrog till att eleverna kunde se sambandet mellan undervisningsmål och material snabbt. Arbetet med att få eleverna delaktiga i sin egen planering underlättades även där av färgkodningen. Detta resulterade i att redan i årskurs 2 kom det elever till mig och ställde frågan "På vilken färg ska jag sätta in mitt målbevis i portfolion? Jag har både jobbat med att skriva och räkna matte?" Eleverna tränade då på att skriva räknasagor.

Några elever hade nu börjat reflekterat och sökte svar.

Utifrån elevernas fråga tog jag beslutet att börja ta med eleverna i planeringen av klassens teman för att de skulle förstå och ännu mer börja reflektera hur olika ämnen kan samspela med varandra. Vi förde samtal om vad målen i pärmen stod för och hur de synliggjordes i checklistorna och i klassrummet. Begrepp förklarades och eleverna fick själva börja fundera över vad jag eller vi hade arbetat med, som svarade upp mot målen i den lokala kursplanen. Många reflektioner gjordes och eleverna började se sambandet.

Under de följande åren utvecklades detta planeringsarbete från nyfikenhet till förtrogenhet med vad kursplanerna innehöll. När eleverna hade tagit till sig begrepp och hade rutin på att strukturera med hjälp av lotusdiagram och förstod sambandet mellan innehållet i checklistorna och innehållet i "Pärmen" resulterade det i att eleverna själva planerade teman. En grupp av elever, gruppen med elever varierade, tog hand om förberedelsearbetet inför det aktuella temat. De frågade klassen vad de ville veta, strukturerade elevernas frågor, planerade målen med hjälp av "Pärmen", letade fram källor/medel, valde arbetsform, metod för redovisning och föreslog hur vi skulle dokumentera arbetet i portfolion. När temat hade avslutats utvärderade vi tillsammans. Vi reflekterade och samtalade om vad som hade varit bra och vad som kunde förbättras till nästa tema, för att höja kvaliteten.

4.4 Kvalitetsverktyg och utvecklingsplan

Lotusdiagrammet gav dem struktur och tydliggjorde för eleverna vilka mål de skulle arbeta med under de första åren. Kvalitetsverktyget lotusdiagram blev ett naturligt arbetsverktyg för eleverna när det gällde att planera individuella eller gemensamma arbeten och följde dem under alla år. Det händer att jag idag får besök av mina gamla elever och det berättar för mig att de fortfarande strukturerar sitt arbete med lotusdiagram och även har lärt andra elever i sin nuvarande klass att använda det.

PDSA-hjulet arbetsprocess och förberedelsesamtal innan utvecklingssamtal öppnade upp för att eleverna började bidra till sin egen utvecklingsplan. När eleven förstod hur arbetsprocessen i klassrummet cirkulerade runt PDSA-hjulet (se ovan under Kursplaner och mål), deltog aktivt i sin egen planering och började reflektera över sitt eget lärande kom önskemålet från några elever, att själva få försöka att skriva ett förslag till sin egen utvecklingsplan. Resultatet blev att ett antal elever började med det i år 3.

De använde här lotusdiagrammet och färgkodade som tidigare beskrivits sina ämnen och skrev in mål. Undervisningsmål fanns synliga på väggen och checklistor med delmål fanns tillgängliga i elevens portfolio. Hur målet kunde uppfyllas och utvärderas började de nu ge egna förslag på. Jag måste här säga att jag ibland häpnade över deras vilja och engagemang. Det var med stolthet de berättade för sina föräldrar under utvecklingssamtal "att det här har jag själv kommit på, inte Catharina". Under de återstående åren växte elevernas engagemang till att skriva förslag till sin egen utvecklingsplan. Ju äldre de blev, desto mindre korrigerade vi under det enskilda förberedelsesamtal. Jag skrev alltid rent utvecklingsplanen på dator, men funderade ibland på att eleven själv skulle göra det. Så långt kom jag och eleverna inte, men det är något att utveckla framöver. Med tanke på deras engagemang och idéer om hur de kunde arbeta med sina mål funderade jag ofta över om inte elevernas delaktighet av mina läromedelsbeställningar kunde utökas, men tyvärr fann jag aldrig den tiden.

4.5 Sammanfattning av resultat

I mitt upplägg stod samtalen och diskussionerna i centrum. Färger och kvalitetsverktyg stimulerade och strukturerade elevernas skoldag. Sammanslaget utvecklades det till att eleverna blev medvetna om innehållet i kursplanerna och om vad som förväntades av dem. Elevernas delaktighet i sin egen lärandeprocess resulterade i att de hanterade kursplaner och sin egen utvecklingsplan till stor del under åren 4-6. Detta anser jag vara av största vikt för det livslånga lärandet. Att ställa rimliga krav och förväntningar på sina elever ska man aldrig vara rädd för.

Bilaga 1

Exempel från år 1 (bör förstoras)

Namn: _____

Vecka: _____

Mål Kan alfabetets stora bokstäver	Mina delmål Bokstaven A och E	Mål Skriver alfabetets stora bokstäver
Hur? 1. Arbeta med alfabetsbox A och E. 2. Lägga alfabetspussel.	Namn: _____	Hur? 3. Spåra i sand 4. Skriva i alfabetshäftet.
Utvärdering? 		Utvärdering?

Mall

Namn: _____

Vecka: _____

Mål	Mina delmål	Mål
Hur?	Namn: _____	Hur?
Utvärdering? 		Utvärdering?

Bilaga 2

	MatematikDelmål						SvenskaDelmål	
			MatematikMål		SvenskaMål			
				Namn:				
			BildMål		EngelskaMål			
	BildDelmål						EngelskaDelmål	

Bilaga 3

Tema favoritdjur

Namn:

Mina mål:

Jag ska skriva en enkel faktatext om mitt favoritdjur.

Jag ska skriva en räknesaga och *visa hur* jag räknar ut uppgiften. Räknesagan ska handla om mitt favoritdjur.

Jag ska rita en bild på mitt favoritdjur.

Delmål i svenska:

- Skriva rättvända bokstäver
- Börja meningen med stor bokstav
- Göra mellanrum mellan orden
- Försöka sätta ut punkt
- Kolla stavning
- Berätta för klassen om sitt favoritdjur, använda sin bild

Delmål i matematik:

- Inte spegelvända siffror

Delmål i bild:

- Göra en skiss, sedan ett original.

Elevernas bidrag:

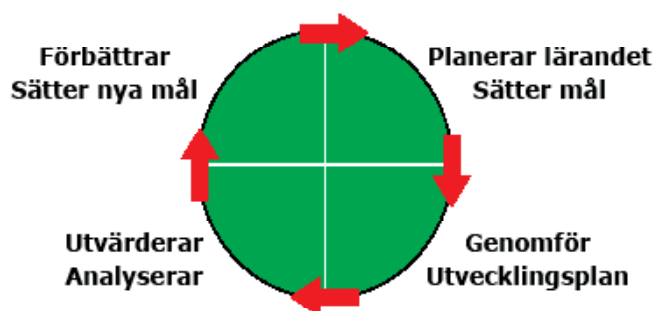
- Catharina ska förklara svåra ord.
- Hon ska gå till biblioteket, hjälpa oss att hitta böcker om vårt favoritdjur.
- Hon ska läsa högt ur en bok när vi ritar.
- Hon ska oss hjälpa oss med datorn för att hitta fakta, om vi behöver.
- Hon ska hjälpa oss med stavning.

Catharinas mål:

- ”Eleven skall kunna producera texter med olika syften som redskap för lärande och kommunikation ” (Grundskolan, Kursplaner och Betygskriterier 2000, Skolverket s.99).
- Att eleven ”utvecklar intresse för matematik samt tilltro till det egna tänkandet och den egna förmågan att lära sig matematik och att använda matematik i olika situationer” (Grundskolan, Kursplaner och Betygskriterier 2000, Skolverket s.26).
- Att eleven ska ”kunna använda egna bilder och andras för att berätta, beskriva eller förklara”, (Grundskolan, Kursplaner och Betygskriterier 2000, Skolverket s.10).

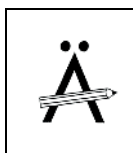
Vår grundprincip för förbättringsarbetet

PDSA hjulet

LTA SKOLA

 **Nacka
kommun**

Bilaga 5**Individuell utvecklingsplan**

Namn: Peter Berg

Klass: 4

Datum: 03.10.21

	Hur är delmålen för terminen uppfyllda?	Individuell utvecklingsplan	Eventuell kommentar Hur?
Svenska	Se kommande skriftliga information i december-03	Peter vill själv arbeta med sin handstil, har gett honom rådet att inte ha för bråttom. Peter ska skriva en längre berättelse, ca 5 st. A5 sidor, skall vara klar med den till jullovet. Målen, i berättelsen skall det förekomma talstreck, utrops- och frågetecken. Han skall kolla sin stavning (dubbelteckning) och tänka på den röda tråden.	Peter ska använda lotusdiagram för att strukturera innehållet i sin berättelse. Numrera i lotusdiagrammet för att träna på den "röda tråden".
Matematik		Han skall träna på positionssystemet från 0 – 1 000 000. Peter skall träna mer på multiplikationstabellerna 4, 6 och 7. Därefter börja med vinklar.	Positionssystemet tränas med siffermallen och material för tallinjen. Tabellerna - tabellmallarna. Vinklar – arbetsuppgifter med vinklar.
Engelska		Peter skall fortsätta med eng. fraser och lära sig fler ord. Han skall börja läsa bredvidläsningsböcker.	Använda eng. frasboxarna och bildlexikon. Träna tillsammans med kamrat.
NO/SO		Peter vill forska om Amerika och Asien. Han arbetar med skogen och skall börja så småningom med Sverige.	Planera vad han vill veta mer om Amerika och Asien, sen återkomma till mig. Arbeta med Sverige utifrån måldokument.
Idrott		Se bifogat papper från idrottslärare.	Peter vill orientera mer.
Slöjd		Arbetar med en julklapp!	Roligt, men svårt med virkning. Tränar på det!
Musik		Träna mer på engelska sånger.	Peter vill lära sig sjunga bättre. Vara mer aktiv under musiklektionerna.
Bild		Roligt! Inte ha för bråttom, vill lära sig skissa bättre.	Han behöver uppmuntras.
Sociala mål		Bli bättre på att komma i tid från rasterna.	Titta på utomhusklockorna. Använda sin armbandsur.

Underskrift elev_____
Underskrift förälder_____
Underskrift lärare

6. REFERENSER

Skarin, Angelica (1998), Praktiskt kvalitetsarbete i klassrum och skola

Skolverket (1996), Grundskola för bildning, läroplanskommitténs betänkande

Skolverket (2000), Kursplaner och betygskriterier

Utbildningsdepartementet (1996) Lpo 94, Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet och de frivilliga skolformerna

Wikipedia (2008-10-09), Google

